

„Vypadá to, že by jich do školy nastoupilo méně, než bychom potřebovali, ať už z důvodu věku, zdravotního stavu nebo proto, že sdílejí domácnost s někým starším či ohroženým. Já bych na sebe nerad bral odpovědnost, že budu komukoliv přikazovat, aby v této situaci nastoupil do školy.“

Ředitel vesnické základky v Chrašticích u Příbrami Karel Derfl přemýšlí nad počtem učitelů, kteří budou moci učit ve školních skupinách (Rodiče vítání).

Krátce

- **Od 11. května se do škol smí vrátit devátáci, aby se připravovali na přijímací zkoušky. Shrnujeme nový harmonogram.** Minulý čtvrtek vláda rozhodla, že uspíš některá opatření (MŠMT). Od 11. května by se základní školy měly otevřít žákům 9. ročníků kvůli přípravám na jednotné přijímací zkoušky. Ve stejný den by měli mít možnost začít s osobním vzděláváním také žáci závěrečných ročníků středních škol pro přípravu na maturitu. Nadále platí, že osobní docházka není povinná a její dostupnost se odvíjí od možností školy, které závazně vyhodnotí ředitel. Skupiny musí čítat nejvýše 15 žáků. Ministerstvo školství má během pondělí vydat manuál, na němž spolupracovalo s ministerstvem zdravotnictví. Již minulý týden ministr školství Plaga představil některé hygienické požadavky (České noviny), které školy budou muset dodržet. Školy musí zabránit shlukování žáků, a to jak uvnitř, tak venku. Typicky jde o prostory šaten, chodeb nebo místa u vchodů a východů. Žáci si budou muset očistit ruce po přezutí, při dalším pohybu po budově pak dodržovat dostatečné rozestupy. „V rámci třídy v takovém případě nebudou muset být roušky na ústech studentů, žáků a učitelů. V případě společných prací a při pohybu po škole budou muset být nasazeny,“ uvedl Plaga (Deník).

Kromě regionálního školství se 11. května také zpřístupní vysoké školy, osobní přítomnost ve škole při výuce na základních uměleckých školách, jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky a v jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou. Opět platí, že výuka může probíhat ve skupinách max. 15 osob. Obnovena bude k 11. květnu také činnost středisek volného času (skupiny max. 15 osob), prezenční výuka na školách při dětských domovech, výchovných a diagnostických ústavech a rovněž ve školách při zdravotnických zařízeních. Obnoví se také činnost školských poradenských zařízení.

- **Naštvaní na ministerstvo školství kvůli otevírání škol i výkladu zákona k maturitním zkouškám.** Starosta Vít Aldorf popsal svoje rozhořčení z pohledu zřizovatele na Facebooku ministerstva: „[Robert Plaga] vehementně mává nad hlavou konečně připravenými manuály pro provoz škol od 11., resp. 25. 5., které ovšem hodlá rozepisovat alibisticky do datových schránek škol, aby měl jistotu, že odpovědnost padne na ředitele, resp. zřizovatele, ale až v pondělí 4.5.“ Aldorf upozorňuje především na nedostatek času k přípravám ve školách. „Ti potom mají jen 3 pracovní dny připravit 9. třídy k provozu, střediska volného času k činnosti atd. Nikdo z ředitelů a zřizovatelů se už kvůli rodičům a žákům odpovědnosti zbavovat nechce, ale uznejte, je tohle normální?“ Proti ministerskému plánu organizace zkoušek se postavila Česká středoškolská unie (Novinky.cz), která poukazuje na nerovnost podmínek českých středoškoláků a těch na Slovensku. Slovenské ministerstvo školství totiž uzákonilo úřední maturitu, takže zkoušku mohou vykonat žáci jen dobrovolně. Ostatní obdrží průměr známek z předchozích vysvědčení. Díky tomu se mohou připravovat jen na vysokoškolské přijímačky proti českým žákům, kteří se nadále učí také na maturitu.
- **Kdo půjde učit? A zvládnou školy souběžně provozovat prezenční i distanční výuku?** Dvě palčivé otázky zůstávají týden před otevřením závěrečných ročníků základních a středních škol nezodpovězené. V učitelských skupinách pak učitelé a ředitelé společně řeší (Facebook), za jakých podmínek by oni a jejich kolegové stoupli před katedru. „Zajímalo by mě, jak se bude řešit situace matek, co mají doma děti z 1. a 2. třídy a nemohou je nikam dát. To si je máme brát na výuku s sebou?“ ptá se učitelka Petra a doplňuje, že do školních skupin smí své děti umístit až o dva týdny později. Další učitelé se obávají, že výuka třídy částečně distančně (s tím, že některé děti nemají vybavení pro „online“) a částečně prezenčně výrazně zvýší jejich už tak vysokou pracovní zátěž. V polovině dubna ředitelé škol odpověděli v šetření inspekce, že pracnost distanční výuky je pro jejich učitele mnohem vyšší než standardní prezenční výuka (ČŠI).
- **„Rozvolnění rukou ředitelům“ nemusí být vždy ve prospěch žáka.** Ministr školství Plaga v pořadu Českého rozhlasu uvedl, že metodika, kterou resort vydal ke klasifikační vyhlášce, jasně nabádá k formativnímu hodnocení. Reagoval tak na kritiku EDUinu, který upozorňoval, že obsahově se prováděcí předpis snaží jen poskytnout pravidla pro hodnocení, ale hodnocení samotné už nijak neupravuje. „Cílem samotné závazné vyhlášky by rozhodně nemělo být, aby diktovala školám, co mají dělat. Přesto by však měla minimálně nabízet možnosti a klást důraz na využití slovního hodnocení s formativními prvky či závěrečné (ne)klasifikace, které jsou v mimořádné situaci a podmínkách ve prospěch žáka,“ říká analytik EDUin Karel Gargulák.

V souvislostech

FORMATIVNÍ HODNOCENÍ NENÍ ZNÁMKA ANI SLOVNÍ KOMENTÁŘ. CO TEDY?

Pojmu formativní hodnocení se v posledních měsících dostalo nebyvalé pozornosti. Poté, co se školy uzavřely a výuka se přesunou dříve a do virtuálního prostoru, začal ministr školství Robert Plaga apelovat na nižší nároky, častý kontakt s dětmi a místo známkování formativní hodnocení (Novinky.cz). V diskusích, které se kolem problematiky formativního hodnocení vedou v médiích i na sociálních sítích, bývá ale pojem formativní hodnocení často a mylně zaměňován s hodnocením slovním.

Jednu ze strategií formativního hodnocení, tvorbu kritérií a schopnost kvalitního hodnocení učitelem a spolužáky navzájem, popsal učitel Alexis Katakalis v podcastu pro Pedagogický spolek Otevřeno. Žákům ukáže jednu velmi dobrou a jednu průměrnou esej. Úkolem studentů je následně pojmenovat, v čem jsou rozdílné, a poznatky zapsat na tabuli. Z nich poté třída vytvoří hodnotící kritéria. „Ve třídě si po této úvodní hodině napíšeme vlastní eseje a jako učitel jim umožním, aby si podle těchto kritérií ohodnotili své vlastní práce. Následně jim je opravím já. Pak každému z žáků řeknu, že například ve dvou kritériích se v porovnání s mým pohledem ohodnotil hůře, v jednom naopak lépe. Jeho úkolem je zjistit, o jaká kritéria se jedná a proč.“ A že je to časově náročné? „Možná ano, ale rozhodně se to vyplatí. Žákovi totiž bude cíl učení daleko bližší a pravděpodobně ho dosáhne rychleji,“ vysvětluje pozitivní dopady formativního hodnocení na proces učení Alexis Katakalis.

Sumativní hodnocení spočívá v porovnávání s ostatními a představuje zhodnocení po učení žáka. Může být vyjádřeno známkou, ale také slovně. V takovém hodnocení může stát například toto: „Jsi lepší než Maruška, ale chybí ti Jeníčková pečlivost.“ Naproti tomu formativní hodnocení, které jinak než slovně vyjádřit nelze, se zaměřuje na individuální výkon daného žáka a jeho pokrok. Jeho smyslem je zhodnotit úspěchy dítěte i výzvy, s nimiž se potýká při učení. Dobré formativní hodnocení by mělo probíhat ve spolupráci s žákem (nebo mezi žáky navzájem) a kromě kritiky nabídnout také jasný manuál, jak se posunout dál. V neposlední řadě, formativní hodnocení posiluje vnitřní motivaci, vztah k učení a spolupráci, což je lepší cesta než sumativní hodnocení, při němž žák bojuje o nejlepší známku, často i se svými spolužáky.

„Formativní hodnocení popisuje způsoby, jakými učitelé spolu s žáky používají informace o studijním pokroku pro úpravu dalšího vzdělávání,“ říká zřejmě nejznámější propagátor formativního hodnocení Dylan Wiliam (YT). Jde o takovou výuku, kdy se učitel jen „neříká“ učivem a nepřednáší ho žákům, ale zaměřuje svou pozornost na učební proces a při výuce na něj reaguje. Proto formativní hodnocení přirozeně vyžaduje určitý způsob vedení výuky, který vytváří prostor pro dialog a při němž se učitel zajímá o rekontextualizaci poznatků v myšlenkových schématech žáků. Znamená to jít za klasické testování znalostí, kdy žáci odpovídají na otázky a učitel je porovnává s tou svou, správnou odpovědí. Naopak, pro kvalitní informaci o stavu přemýšlení je důležité vyvolat diskusi, a tak nahlédnout do uvažování dítěte o tématu s cílem upravit další výuku adekvátně jeho potřebám.

Zavádění formativního hodnocení ale není snadné. Vyžaduje důkladnou práci jeho školitelů i učitelů, kteří si ho osvojují. Publikace, které vysvětlují metody, jaké popisuje Alexis Katakalis, mají stovky stran a vzdělávání učitelů trvá týdny. Ve školách, kde před pandemií formativní hodnocení neznali, se ho těžko rychle doučí. „Byl jsem proti tomu, aby se školám nařídilo slovně hodnotit, protože vím, jakou práci to obnáší a jak by to dopadlo, kdyby to dělali lidé, kteří to v životě nedělali a ani to v podstatě dělat nechtějí,“ říká vedoucí Asociace ředitelů ZŠ Michal Černý (HN).

Jak lze formativní hodnocení používat v online prostředí? Edutopia doporučuje využívat nástroje, s jejichž pomocí má učitel průběžný záznam o znalostech a dovednostech žáka. Třeba aplikace jako Animoto nebo Flipgrid spočívají ve vytváření nebo nahrávání krátkých videí, v nichž žáci musí ukázat, co umí a neznají, a učitelé tak dávají důležitou informaci o jejich stavu vzdělávání. Kahoot, který čeští učitelé znají lépe, nabízí webinář (YT), jak aplikaci lépe použít pro formativní hodnocení. Formativní hodnocení totiž není jen o zpětné vazbě, ale především o schopnosti učitele na ni reagovat a pohotově podle ní připravovat dětem další vzdělávací příležitosti.

Štěpán Kment, analytik EDUin

Tipy a události (výběr z EDUkalendáře)

Kniha Zavádění formativního hodnocení od Dylana Williama v čeština zdarma
Nouzový stav ve vzdělávání / řešení a příležitosti v ČR a SR (online, 30. 4 - 28. 5.)

POMOZTE NÁM JAKO DÁRCE:

Každý dar umíme efektivně použít a proměnit ho v užitečnou informaci. Týden co týden připravujeme Beduin, píšeme a mluvíme o vzdělávání s cílem proměnit ho k lepšímu. Abychom v tom mohli pokračovat i nadále, potřebujeme Vaši podporu.

DAROVAT